

Miljödepartementet
Naturmiljöenheten

Remissvar – Remiss av betänkande Havet och människan (SOU 2020:83)

Miljödepartementet har anmodat Umeå universitet att yttra sig över Remiss av betänkandet Havet och människan (SOU 2020:83). Remissvaret har utarbetats av Johan Wikner, föreståndare för Umeå marina forskningscentrum och dekanen för Teknisk-naturvetenskaplig fakultet har fastställt remissvaret.

Övergripande kommentarer

Betänkande visar en imponerade genomgång av svensk havsmiljöorganisation och havsmiljöns tillstånd. De delar som granskats håller genomgående god kvalitet vad gäller fakta. Nedan ges kommentarer till de begränsade delar som granskats med betänkandets numrering och rubriker som referens.

Övriga kommentarer och ändringsförslag

1. Förslag till havsmiljölag

Lagförslaget i stort är bra och speciellt direktivet att ekosystem-ansatsen ska tillämpas. Avgörande för ett framgångsrikt nå ett *Hav i balans samt levande kust och skärgård* är att tillräckligt verkningfulla åtgärder sätts in. Bevaras naturvärden och naturresurser nyttjas miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbart skulle det uppnås.

Risken är att sociala och ekonomiska värden används som argument för att motverka kraftfulla åtgärder för att de miljömässiga målen ska uppnås tillräckligt snabbt. En starkare skrivning med prioritering av miljömålen vore önskvärt. Främst penningekonomiska skäl behöver stå tillbaka. Verkningsfulla miljöeffekter är brådskande att uppnå, och därför angeläget att skyndsamt sätta in åtgärder.

1.2 Förslag till lag om ändring i fiskelagen (1993:787)

Förslaget är en förbättring. Det storskaliga fisket kommer dock behöva reduceras om miljömålen ska uppnås. En lydelse med prioritering av ekologiska värden är nödvändig för att uppnå *Hav i balans samt levande kust och skärgård* inom erforderlig tid.

Trålfiske bör kraftigt begränsas eller helt upphöra. Speciellt där bottenmiljön störs. Vid utflyttning av trålgränsen till 12 nautiska mil utanför baslinjen (mot 4 nm idag) bör även Bottenhavet ingå.

1.3 Förslag till lag om ändring av miljöbalken (1998:808)

Tillägg 8a är bra. För 4 § bör formuleringen i kursiv stil ändras till ”...*eller bevara havsområden*”. Eftersom inga områden kan bevisas ”opåverkade” kan den nuvarande skrivningen göra tillägget oanvändbart i praktiken.

Tillägget ”*eller klimatanpassa*” i 4 § är lovande men oklart hur det ökar möjligheterna till åtgärder jämfört med formuleringarna i samma och föregående stycke.

UMEÅ UNIVERSITET

Tillägget 13 § är bra, man oklart hur mycket det stärker strandskyddet. Ett starkare strandskydd än idag krävs för att uppnå *Hav i balans samt levande kust och skärgård* inom erforderlig tid. Se separat remissvar angående förändring av strandskydd från Havsmiljöinstitutet.

1.4 Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)

Generellt viktigt att havs- och vattenmiljöer omfattas av lagen.

1.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket

Föreslaget tillägg är ändamålsenligt.

1.6 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Tillägget för samarbete om nätverk av skyddad marina områden är angeläget.

1.7 Förslag till förordning om ändring i vattenförvaltningsförordningen (2004:660)

Bör anges i inledningen till avsnittet var ansvar för fastställande av åtgärder flyttas? Vilken förbättring uppnås med detta?

Punkt 1.8 -1.24

Föreslaget tillägg är ändamålsenligt och tydliggör flera myndigheters ansvar för att uppnå en god havsmiljö.

1.25 Förslag till förordning om ändring i havsmiljöförordningen (2010:1341)

Viktigt att tillämpning av ekosystemansatsen fastställs.

1.26 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2011:619) med instruktion för Havs- och vattenmyndigheten

p.10 Bra att ett tydligt ansvar att finansiera nödvändig forskning för förvaltningen tillförs myndigheten.

Under 5b§ bör man tillföra ett ansvar för nationell interkalibrering av metoder för miljöindikatorer, samt under 5c§ verka för en samordnad internationell kalibrering. En fungerande långsiktig kalibreringsverksamhet är avgörande för ett tillförlitligt kunskapsunderlag och effektiv användning av resurser.

1.36 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2017:868) med länsstyrelseinstruktion

Det är värdefullt att länsstyrelsernas ansvar för samordning av marina skyddade områden tydliggörs.

Ett tydliggörande till Riksrevisionen att speciellt granska myndigheternas uppfyllande av ansvar för havsmiljön skulle gynna en snabb implementering av förslagna åtaganden.

22.6.1 Brister i miljöövervakningen

Oklart hur överblick kan saknas? Problemställningen bör preciseras. Naturvårdsverket har historiskt varit ansvarig för nationell miljöövervakning och dessutom fördelat medel till länsstyrelserna för regional verksamhet. Havs- och vattenmyndigheterna har fått ansvaret för miljöövervakning av vatten sedan den myndigheten bildades.

UMEÅ UNIVERSITET

Flera brister finns för en tillfredställande kunskapsförsörjning av vattenförvaltningen:

1. En organisation med miljöanalytiker saknas som täcker flera naturvetenskapliga områden, samt samhällsanalytiker som ansvarar för samhällsvetenskap och beteendevetare för humaniora. Miljöanalytiker ska löpande säkerställa vetenskaplig kvalitet på mätprogram, mätningar och ansvara för en löpande vetenskaplig utvärdering av miljöövervakningens tidsserier (miljöanalys). Motsvarande görs för samhällsvetenskap och humaniora.
Kommentar: Det är verksamhet som inte forskarsamhället har i uppgift att göra. Forskarsamhället kan dock ha stor nytta av tillförlitliga och utvärderade data från havsmiljöövervakningen och samhällsstatistik för att snabbare ta fram ny kunskap.
2. En nationell som internationell organisation saknas som långsiktigt kan säkerställa kvaliteten på mätningar inom miljöövervakningen genom återkommande inter-kalibreringar.
3. En tillräcklig resurs till miljöövervakningen för att mäta nödvändiga miljöindikatorer med statistiskt säkerställd rumslig och tidsmässig täckning.

22.7 Överväganden och förslag

De tre punkterna ovan bör omvandlas till förslag.

Utredningen om Sveriges miljöövervakning (SOU, 2019:22) föreslår att Naturvårdsverket och de myndigheter som ska ansvara för datavårdskap tillsammans ska se till att data från miljöövervakningen tillgängliggörs på ett enhetligt, användarvänligt och överskådligt sätt. Vidare ska Naturvårdsverket ha ett speciellt ansvar för att identifiera och driva utvecklingsprojekt som är gemensamma för datavårdarna.

Umeå universitet välkomnar ett förtydligande av datavårdarnas ansvar, men anser att kravet på att miljöövervakningens data ska tillgängliggöras på ett användarvänligt och överskådligt sätt behöver preciseras. Umeå universitet föreslår att datavärden ges ett tydligt ansvar

- att primär- och metadata levereras i ett harmoniserat format av utförare
- att data lagras i en databas som säkrar tillgänglighet och dataintegritet långsiktigt
- att utföra ytterligare kvalitetssäkring av primär- och metadata
- att primära som beräknade data tillgängliggörs på ett effektivt sätt för miljöanalys och forskning
- att tillhandahålla överskådliga sammanfattningar och bedömningar primärdata i olika geografiska skalor
- att inrätta ett vetenskapligt användarråd för drift av databasen

Molnbaserad teknik där utförare levererar primärdata till en webbportal i ett harmoniserat format har förutsättningar att uppfylla behovet av snabbt och säkert dataflöde i enlighet med Smart miljöinformation (Naturvårdsverket). Uppdraget bör ges till nuvarande nationella data värd SMHI, alternativt Svensk Nationell Datatjänst eller Havs- och vattenmyndigheten, i samverkan med forskningsnära organisationer. Det kan också övervägas om en nationell datavärd för både sött och salt vatten ska inrättas.

UMEÅ UNIVERSITET

23. Behov av kunskap och forskning om havsmiljön

23.1.1 Överväganden och förslag – Havsmiljöinstitutets uppdrag förnyas till 2030

Umeå universitet ställer sig bakom förslaget på ett förnyat uppdrag samt en breddning av detta, både när det gäller discipliner och lärosäten och att bistå fler myndigheter med kunskap. Såväl Statskontoret som utvärderade Havsmiljöinstitutets verksamhet i 2020 (2020:18) som Miljömålsberedningen föreslår ett förnyat uppdrag till Havsmiljöinstitutet. Förslaget att Havsmiljöinstitutet ska "ta fram tvär- och mångvetenskapliga analyser och synteser" samt "bistå myndigheter inom havsmiljöområdet med vetenskaplig kompetens och beslutsunderlag i havsmiljöfrågor" är ändamålsenligt. Sammanställning av aktuell och efterfrågad kunskap från forskningsresultat och miljöövervakningens tidsserier förutsätter dock att en tillräcklig kompetens i form av miljöanalytiker och samhällsanalytiker finansieras. De behöver sammantaget besitta en bred vetenskaplig kompetens som omfattar naturvetenskap, samhällsvetenskap och humaniora, samt delämnena inom dessa vetenskaper. Dessutom behöver kompetensen omfatta speciell kunskap om de olika havsområdena längs Sveriges kust, med sin vitt skilda ekologi.

Forskande personal vid lärosätena kan inte ansvara för en sådan verksamhet då de styrs av andra målsättningar, kvalitetskrav och finansieringsformer.

Övriga uppgifter föreslagna för Havsmiljöinstitutet angående kommunikation och nätverksbyggande pågår redan i betydande utsträckning. Även där är spridande av medvetenhet om havets funktion och miljötillstånd begränsat av antalet tjänster som utför verksamheten. Önskas en ökad havsmedvetenhet behöver antalet kommunikatörstjänster också ökas.

23.2.4 Överväganden och förslag – anslaget Havs- och vattenmiljöforskning

Initiativet att Havs- och vattenmyndigheten själv ska få besluta om forskningsmedel gynnar en god havsmiljö. Detta genom att ändamålsenlig och begriplig kunskap kan tas fram snabbare. En granskningsrutin för att säkerställa vetenskaplig kvalitet bör inrättas. På sikt bör dock inte specifika frågeställningar begränsa hur medlen används och de preciseringarna bör tas bort ur förslagsrutan.

26.5.17 Konsekvenser för lärosäten

Förslaget på fortsatt uppdrag för Havsmiljöinstitutet är välkommet, samt en breddning av detta, både när det gäller discipliner och lärosäten och att bistå fler myndigheter med kunskap. Det föreslagna beloppet på 10 000 tkr är alltför litet för att uppnå tillräckligt många mål inom rimlig tid. Som jämförelse har Sveriges Meteorologiska och Hydrologiska Institut 295 000 tkr i anslag 2020.

Yttrandet har fastställts efter föredragning av kanslichef Åsa Boily.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Mikael Elofsson'.

Mikael Elofsson
Dekan

Remissvar
Umeå universitet
Teknisk-naturvetenskaplig fakultet
Dekan

UMEÅ UNIVERSITET

2021-05-21
Dnr: FS 1.5-451-21
Ert dnr: M2021/00092
Sid 5 (5)

Expedieras till
Miljödepartementet
Registrator
Johan Wikner